

חלק ב : עובדות ונתונים כלכליים

ממצאים עיקריים:

תקציב משרד החינוך שאושר בשנים 2015-2022 במונחי מחירים שוטפים:

שנה	תקציב חינוך	תקציב פיתוח רב שנתי (מאושר)*
2022	67.0 מיליארד	2.8 מיליארד
2021**	64.5 מיליארד	2.7 מיליארד
2020***	62.4 מיליארד	4.5 מיליארד
2019	59.6 מיליארד	3.1 מיליארד
2018	56.2 מיליארד	2.3 מיליארד
2017	53.8 מיליארד	2.7 מיליארד
2016	50.9 מיליארד	2.2 מיליארד
2015	48.9 מיליארד	2.4 מיליארד

מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה)

* תקציב הרשאה להתחייב על שינויי

** תקציב חינוך ללא 2.4 מיליארד עבור קורונה. סך תקציב בסיס 66.9 מיליארד.

*** תקציב המשכי

תקציב משרד החינוך גדל מ-21 מיליארד בשנת 2000 ל-67 מיליארד שקלים בשנת 2022 (פי 3).

• תקציב משרד החינוך לפי מיון כלכלי לשנים 2015-2022:

שנה	שכר	שירותים, מוצרים והוצאות אחרות**
2022	91.5%	8.5%
2021	91.4%	8.6%
2020	91.0%	9.0%
2019	90.1%	9.9%
2018	90.6%	9.4%
2017	90.3%	9.7%
2016	89.5%	10.5%
2015	88.6%	11.4%

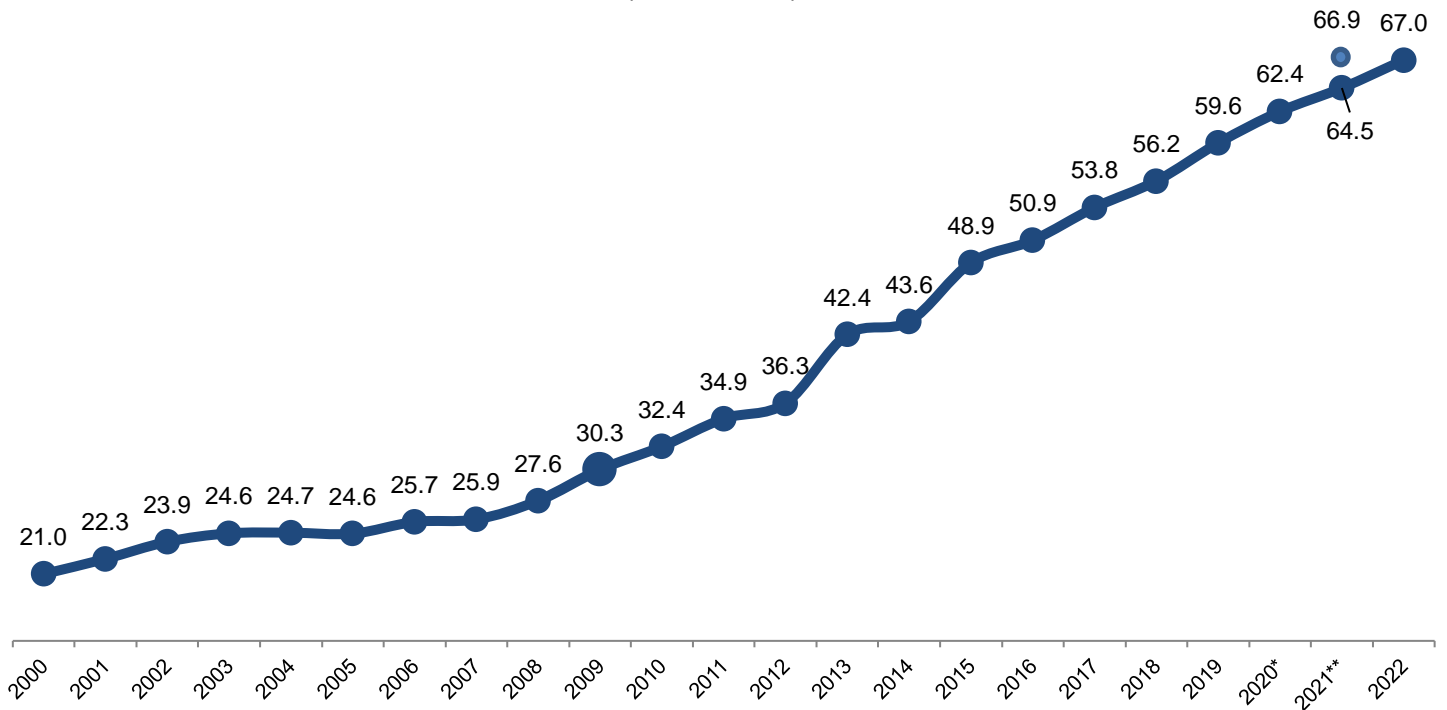
מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה)

- בשנת 2022 השכר מהווה את החלק העיקרי בתקציב המשרד. כ- 91.5% מתקציב המשרד מיועד לשכר מורים, שכר עובדים המועסקים על-ידי השלטון המקומי, שכר עובדי המשרד ושכר עובדי התאגידים.
- בשנת 2020 גדל השכר בפועל של המורים ב-1.0% בגני ילדים, 1.3% בחינוך היסודי, 1.4% בחט"ב, ו-1.7% בחטיבה העליונה. מקור שיעור הגידול הגבוה בשלב חינוך זה הוא המשך יישום רפורמת 'עוז לתמורה'.
- הוצאה הלאומית לחינוך בשנת הלימודים 2020 עמדה על כ- 8.5% מהתוצר המקומי הגולמי.¹
- נתוני הלמ"ס ונתוני שנת תשפ"א טרם פורסמו במלואם, הפרק יתעדכן לאחר הפרסומים.

¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, השנתון הסטטיסטי לישראל 2021, לוח 4.1 ולוח 11.2

1. תקציב משרד החינוך

תקציב משרד החינוך בשנים 2000-2022 (ללא תקציב הפיתוח) מחירים שוטפים
(מיליארדי ש"ח)

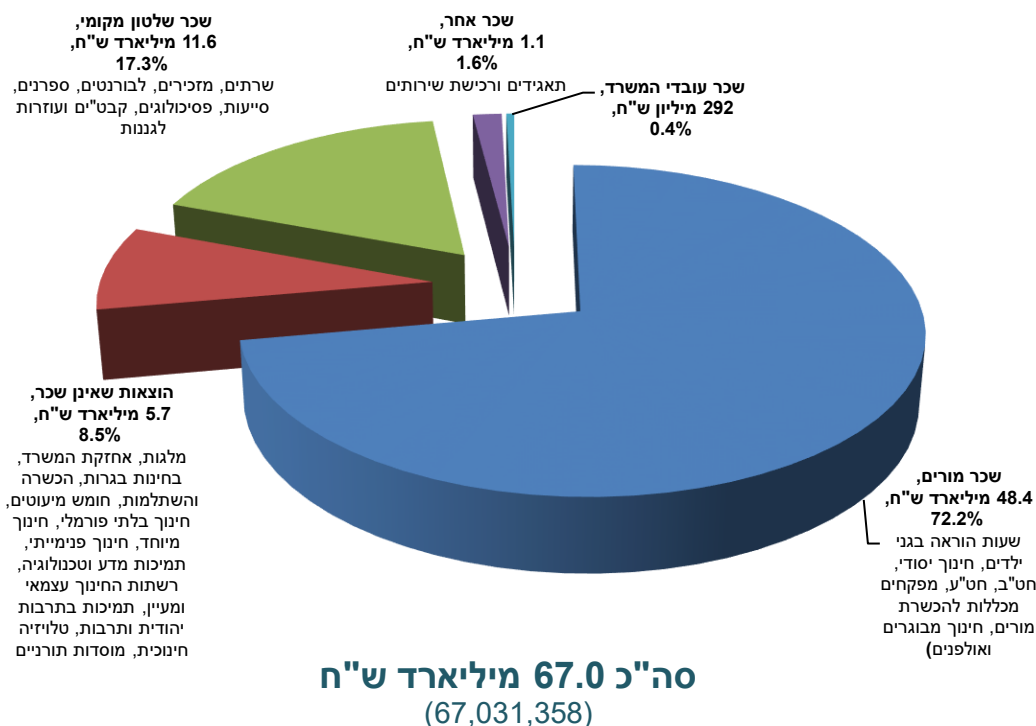
מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה)

* תקציב המשכי

** תקציב חינוך ללא 2.4 מיליארד עבור קורונה. סך תקציב בסיס 66.9 מיליארד.
● התקציב כולל קורונה.

בשנת 2022, גדל התקציב במחירים שוטפים בשיעור של כ-0.15% לעומת תקציב 2021. תקציב 2022 אינו כולל את תקציבי הקורונה בבסיס. בשנת 2020 התקציב ההמשכי לא כלל את תקציב הקורונה (תוספת של כ 2.4 מיליארד).

התקציב הרגיל של משרד החינוך 2022 לפי מיון כלכלי

מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה).

התקציב הרגיל של משרד החינוך בשנים 2000-2022, לפי מיון כלכלי (אחוז מכלל התקציב)

שנה	תקציב (מיליארד ₪)	שכר מורים	שכר אחר	שירותים, מוצרים והוצאות אחרות ****
2022	67.0	72.2%	19%	8%
2021*	64.5	72.9%	19%	9%
2020**	62.4	73.9%	17%	9%
2019	59.6	73.0%	17%	10%
2018	56.2	73.4%	17%	9%
2017	53.8	73.0%	17%	10%
2016	50.9	72.4%	17%	11%
2015	48.9	72.3%	16%	11%
2014	43.6	73.6%	16%	10%
2013	42.4	72.6%	16%	11%
2012	36.3	72.9%	16%	11%
2011	34.9	72.5%	16%	11%
2010	32.4	73.0%	16%	11%
2005***	24.6	69.1%	19%	12%
2000	21.0	73.1%	16%	11%

מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה).

* תקציב חינוך ללא 2.4 מיליארד עבור קורונה. סך תקציב בסיס 66.9 מיליארד.

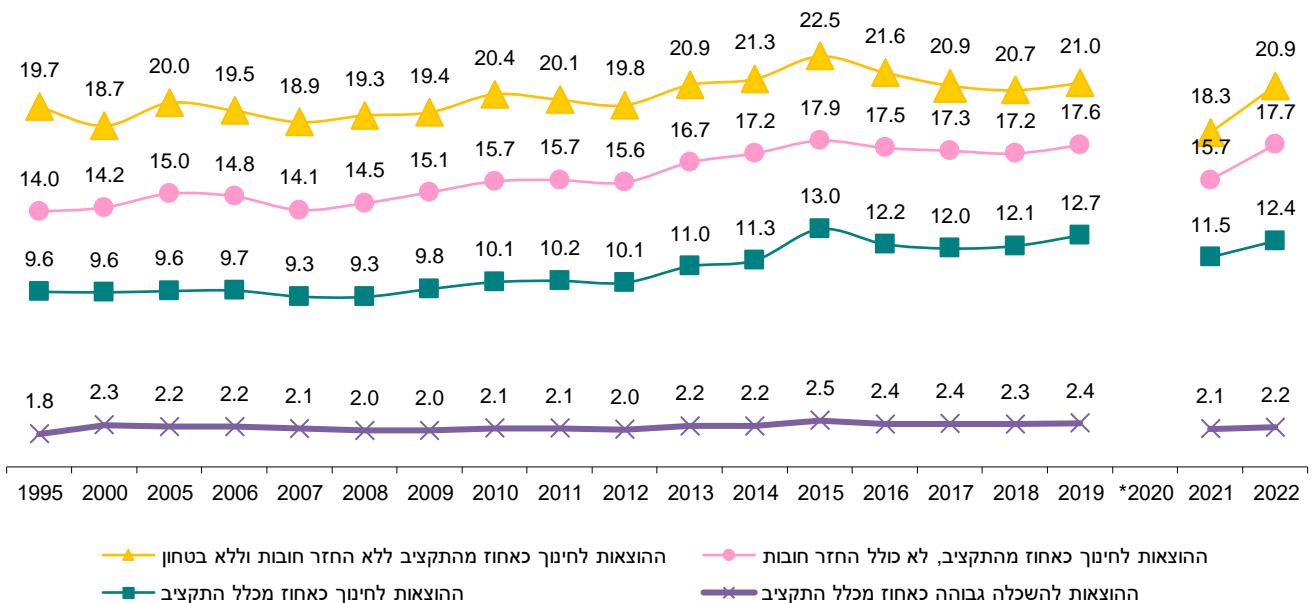
** תקציב המשכי

*** בשנת 2005 כלל התקציב את סעיפי התרבות והספורט.

**** כולל הסעות תלמידים והשתתפות בעלויות תחזוקה ושירותים של מוסדות חינוך.

התפלגות תקציב משרד החינוך ב-2022 (כולל מוסדות תורניים) מלמדת כי כ-91.5% מהתקציב מיועדים לשכר וכ-8.5% להוצאות שאינן שכר. השכר מחולק לשכר מורים -72.2% ולשכר אחר כ-19%, הכולל את שכר עובדי השלטון המקומי ושכר עובדי הציבור האחרים. בשני העשורים האחרונים קיימת יציבות בהתפלגות התקציב בין ההוצאות לשכר להוצאות אחרות. משנת 2010 הנתונים כוללים את רפורמת 'אופק חדש', תוספת שעות הוראה בחינוך הקדם יסודי, בחינוך היסודי וחיטבת הביניים במסגרת התוכנית האסטרטגית לשיפור ההישגים, האקלים הבית ספרי ואיכות ההוראה. משנת 2011 הנתונים כוללים את רפורמת 'עוז לתמורה' בחטיבה העליונה.

הוצאות הממשלה לחינוך והשכלה גבוהה מכלל הוצאות הממשלה (אחוזים)

*תקציב המשכי

מקור הנתונים: עיבוד מתוך החוברת "הצעת תקציב המדינה" לשנים המתאימות, משרד האוצר.

בשנים 1995 ועד 2008 עמד אחוז הוצאות הממשלה לחינוך על כ-9.5% מכלל הוצאותיה. בשנת 2010 חלה עלייה בשיעור הוצאות הממשלה לחינוך, שנאמד ביותר מ-10% מסך כל הוצאות הממשלה. מגמה דומה מתקבלת כאשר החזר החובות והוצאות לביטחון אינם נכללים בחישוב תקציב החינוך מתוך תקציב המדינה.

הוצאות הביטחון בישראל גבוהות יחסית, והגרף העליון מציג את הוצאות לחינוך מסך כל התקציב ללא הוצאות ביטחון וללא חובות. שיעור הוצאה לחינוך, ללא שני הסעיפים האלו, כמעט מוכפל ביחס שיעור הוצאה לחינוך מכלל התקציב.

בשנים 1995 עד 2000 חלה עלייה באחוז הוצאות הממשלה להשכלה הגבוהה מכלל התקציב, ומאז, קרוב לשני עשורים, ניכרת יציבות בשיעור הוצאה להשכלה גבוהה מסך כל הוצאות הממשלה והוא על 2.2% בשנת 2022.

2. שכר מורים

השכר השנתי בפועל למורה בישראל לפי קבוצות גיל ומין (שנת 2021, בשקלים)

גיל	חינוך קדם יסודי	חינוך יסודי	חטיבת ביניים	חטיבה עליונה
25-64	173,019	173,355	187,237	203,538
25-34	136,750	130,024	130,731	-
35-44	158,478	156,369	162,688	-
45-54	190,400	194,819	209,837	-
55-64	221,475	226,228	242,041	-
גברים	*157,784	174,448	183,356	-
נשים	173,103	173,195	188,199	-

מקור הנתונים: מינהל כלכלה ותקציבים (אגף כלכלה וסטטיסטיקה).

*בשנה זו עבדו בחינוך הקדם יסודי מספר קטן של מורים זכרים.

גורמים רבים משפיעים על נתוני השכר של המורים, בהתאם להעסקתו ותפקידו של המורה בפועל. ביניהם ניתן להזכיר בין היתר את רמת ההשכלה, ממוצע וותק ההוראה, ממוצע הוותק לשכר, העסקה בתנאי רפורמה, גיל, גמולי השתלמות, דרגה, גמול חינוך, גמול ריכוז מקצוע והכשרות/שכבה/מעבדה/ביטחון/זהירות בדרכים, גמול כפל תואר, מענק יובל, גמול פיצול, חוזים אישיים ועוד.

השכר בפועל של המורים נע בין כ-173,000 ש"ח בגני ילדים לכ-203,500 ש"ח בחט"ע. בכל שלבי החינוך בישראל, השכר בפועל של מורים בני 25-34 נמוך מזה של מורים בני 55-64. בין 2 קבוצות הגיל השכר עולה בהתמדה עם הגיל.

השוואת שכר המורים בין נשים וגברים מראה כי שכר המורות גבוה ב-9.7% בחינוך הקדם יסודי וב-2.6% בחטיבת ביניים ודומה לזה של הגברים בחינוך היסודי.

השכר בפועל* ביחס לשכר הממוצע במשרה מלאה של בעלי השכלה שלישונית
גילאי 25-64 במשק, שנת 2021**

מדינה	חינוך קדם יסודי	חינוך יסודי	חטיבת ביניים	חטיבה עליונה
ישראל	0.85	0.85	0.92	1.00
OECD	0.81	0.86	0.90	0.96

מקור: עיבוד מאגף א' כלכלה וסטטיסטיקה EAG 2022

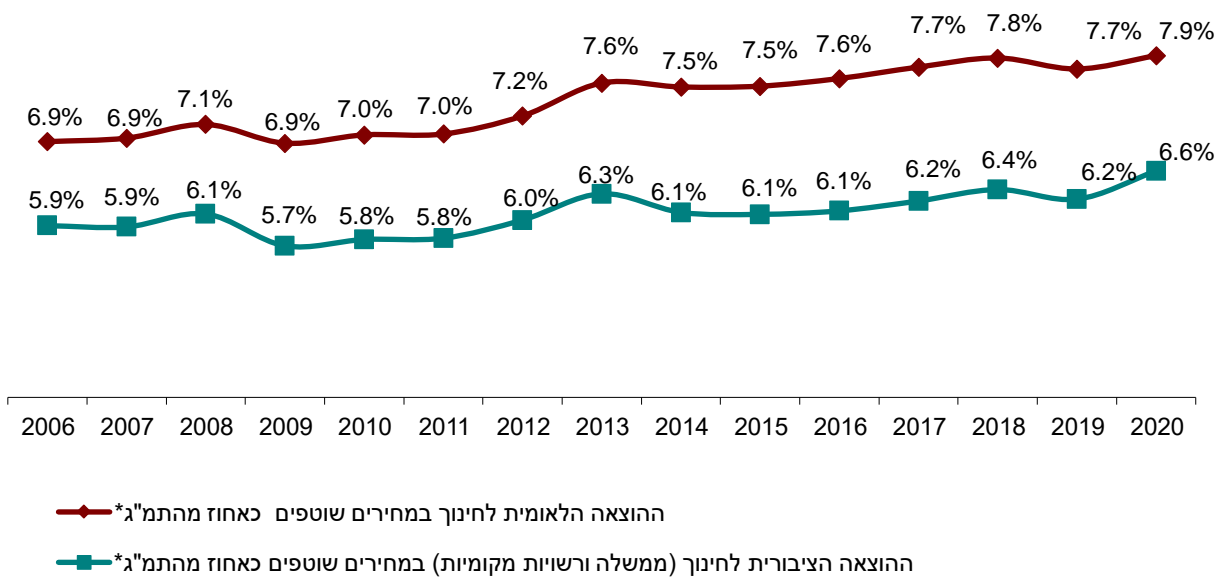
* השכר בפועל למשרה מלאה מחושב על כלל המורים, הן המועסקים בתנאי הרפורמות והן המורים המועסקים במתכונת הישנה.

** משרה מלאה (FTE) מחושבת החל מ - 90% משרה מלאה לפי הגדרות ה-OECD.

השוואת מערכת השכר בכל מדינה, מתארת את כוח הקנייה של המורים ביחס לעובדים מקבילים באותה מדינה. בישראל, בשנת 2021 שכר המורים בפועל ביחס לבעלי תואר מכלל המשק המקומי, גבוה יותר בחינוך הקדם יסודי ובחט"ע מאשר ממוצע המדינות ה-OECD. בחינוך היסודי ובחט"ב יחס זה בישראל דומה לזה שב-OECD.

3. ההוצאה הלאומית לחינוך

ההוצאה הלאומית והציבורית לחינוך* כאחוז מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג) לפי מגזר מממן

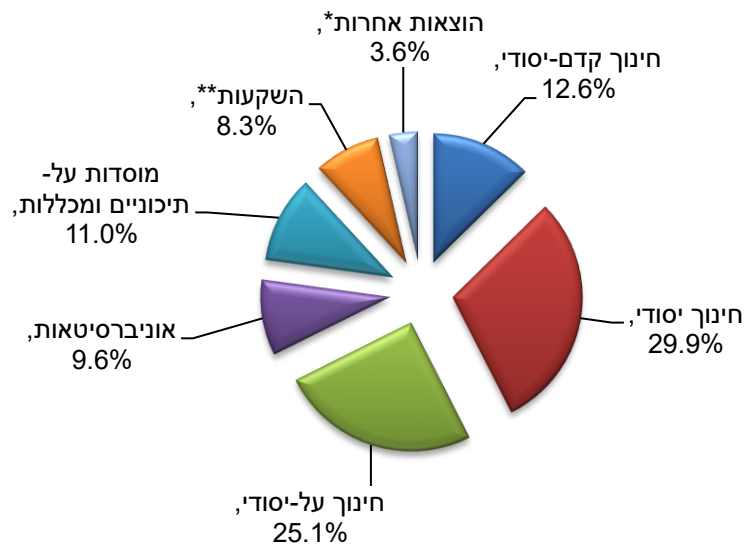

* ההוצאה הלאומית והציבורית (ממשלה ורשויות מקומיות) לחינוך לפי מגזר מממן במונחי שנת 2021.

מקור הנתונים: משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים - עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

- בשנת 2020 הייתה ההוצאה הלאומית לחינוך כ – 7.9% מהתוצר המקומי הגולמי.
- משנת 2009 ועד שנת 2020 חל גידול של אחוז אחד בשיעור ההוצאה הלאומית לחינוך כאחוז מהתמ"ג.

התפלגות ההוצאה הלאומית לחינוך לפי שלבי חינוך (2020)

* הוצאות אחרות: מנהל, ספרי לימוד וצרכי כתיבה שנקנו על ידי משקי הבית.

** השקעות: השקעה בנכסים קבועים, כולל הוצאות להקמת מבנים עבור מוסדות המספקים שרותי חינוך, רכישת ציוד וכלי רכב.

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ההוצאה הלאומית לחינוך בשנת 2020 כ-111.99 מיליארד ש"ח. 55% מסך כל ההוצאה הלאומית לחינוך הוקצו לחינוך היסודי והעל-יסודי, 12.6% מההוצאה הלאומית לחינוך הוקצו לגני הילדים, 20.5% מכלל ההוצאה הלאומית לחינוך הוקצו לחינוך העל-תיכוני ולהשכלה הגבוהה. למעשה, 83.4% מההוצאה הלאומית לחינוך מבוצעת על ידי המגזר הממשלתי.

השוואת התשומות בחינוך בהשוואה בין-לאומית

המדד המרכזי המשמש את EAG להשוואת הערך הריאלי של תשומות בחינוך (בסך הכול ובממוצע לתלמיד, לפי דרגות חינוך) בין מדינות שונות, הוא ההוצאה הלאומית לחינוך במונחי מטבע מקומי, מתורגמת לדולרים. שער החליפין ש-EAG משתמש בו לצורך התרגום אינו השער המשמש לקניית דולרים בשוק מט"ח (כגון השער היציג), אלא שער PPP (Purchasing Power Parity) המשווה בין שני משקים מבחינת מחירו של סל מוצרים ושירותים נתון. אם סל זה עולה 1,000 ₪ בישראל ו- 250\$ בארה"ב, שער החליפין PPP של ישראל מול ארה"ב, הוא 4. בפרק זה שער ה-PPP הוא 3.9162 לפי ה-GDP.

הוצאה ממוצעת לתלמיד במוסדות חינוך לפי שלב חינוך, בדולרים PPP, 2019

השכלה שלישונית	בתי ספר*	גני ילדים	
12,683	9,369	6,083	ישראל
17,559	10,722	9,598	OECD
0.72	0.87	0.63	היחס ישראל-OECD

* כולל בתי ספר בחינוך היסודי, העל יסודי והעל תיכוני לא גבוה.

מקור: EAG 2022

בכל שלבי החינוך ההוצאה לתלמיד בישראל נמוכה מההוצאה הממוצעת ב-OECD כאשר היחס בין ההוצאה הממוצעת לתלמיד במוסדות חינוך בישראל לעומת מוסדות חינוך ב-OECD נע בין 0.63 בגני ילדים ל-0.87 בבתי ספר בחינוך היסודי, העל יסודי והעל תיכוני לא גבוה.

4. ההוצאות הפרטיות והציבוריות במוסדות חינוך

הוצאה ציבורית היא זו הנעשית על ידי הממשלה והרשויות המקומיות, וההוצאה הפרטית מתחלקת בין הוצאות משקי הבית ועמותות.

על פי נתוני הלמ"ס, התמ"ג בישראל בשנים האחרונות עודכן ומציג עליה. בשנת 2019 אחוז ההוצאה בישראל על החינוך היסודי, העל יסודי והעל תיכוני מהתמ"ג הינו 4.8%.

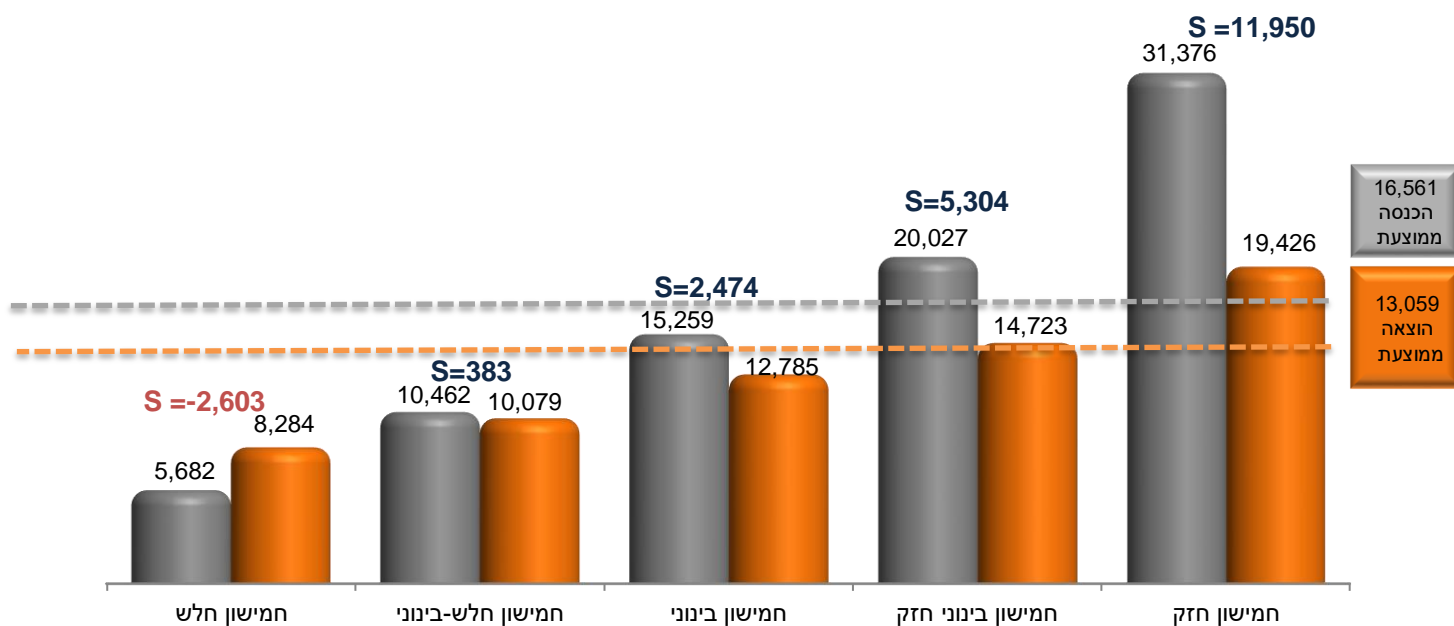
השינוי בהוצאה הציבורית והפרטית לחינוך יסודי, על-יסודי ועל-תיכוני בישראל בין 2012 ל-2019 (מיליארד ש"ח)

יחס התוספת	השינוי	2019	2012	
		במיליארדי ₪		
42.4%	422.0	1,418.4	996.4	תמ"ג
11.1%	2.5	7.3	4.8	הוצאה פרטית
88.9%	20.0	60.6	40.6	הוצאה ציבורית
100.0%	22.5	67.9	45.4	סה"כ הוצאה לחינוך

מקור נתונים: עיבוד מאת אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך, EAG 2022.

בין השנים 2012 ל-2019 גדלה ההוצאה הציבורית לחינוך ב-20.0 מיליארד ש"ח (כ-49% גידול) מ-40.6 ל-60.6 מיליארד ש"ח. ההוצאה הפרטית גדלה בכ-52% מ-4.8 מיליארד ש"ח ל-7.3 מיליארד ש"ח. בשקלים ההוצאה הציבורית גדלה פי 8 יותר מההוצאה הפרטית.

ההוצאה וההכנסה הכספית נטו למשק בית לפי חמישוני הכנסה (2019)

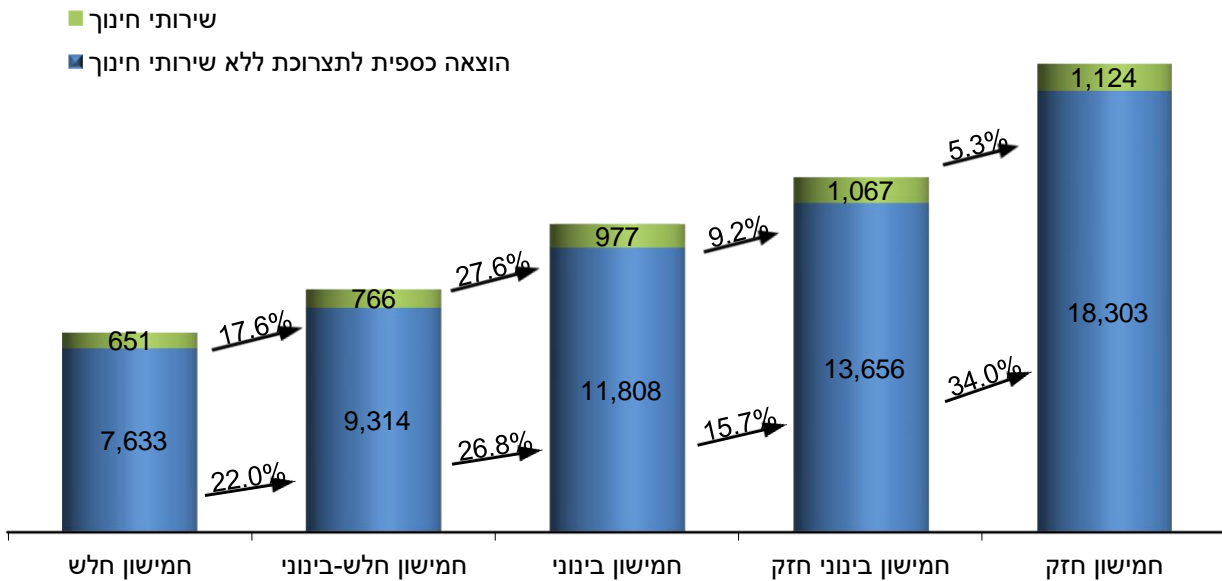

■ הכנסה כספית נטו ■ הוצאה כספית לתצרוכת

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון למ"ס וסקר הוצאות משקי הבית 2021 בהתאם לשיטת האמידה החדשה של האוכלוסייה.

רמת ההכנסה בקרב חמישון חברתי כלכלי חזק גבוהה והיא פי 5.5 בקירוב מרמת ההכנסה של חמישון החלש. לעומת זאת, ההוצאה בקרב החמישון החזק גבוהה פי 2.3 מרמת ההוצאה של החמישון החלש. בחמישון החלש ההכנסות הכספיות נמוכות מההוצאות. ככל שהחמישון יותר חזק ההכנסה גדולה, שיעור ההוצאה קטן וההכנסה הפנויה גדלה. ההכנסה הפנויה של החמישון החזק (כ-11,950 ש"ח) הינה ההכנסה הפנויה הגבוהה ביותר מקרב כלל החמישונים.

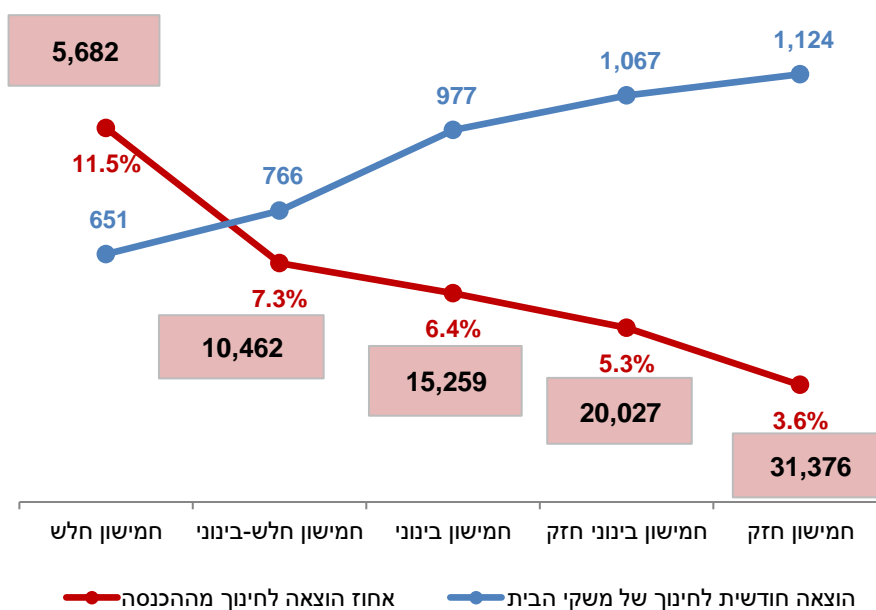
אחוז ההוצאה לשירותי חינוך מההוצאה הכספית לתצרוכת משקי הבית
לפי חמישוני הכנסה (2019)

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון למ"ס וסקר הוצאות משקי הבית 2021 בהתאם לשיטת האמידה החדשה של האוכלוסייה.

בשנת 2019 הייתה התצרוכת החודשית הכוללת של החמישון החזק (בעלי ההכנסה הגבוהה) 19,426 ש"ח - פי 2.3 מהחמישון החלש (בעלי ההכנסה הנמוכה) - כאשר ההוצאה לשירותי חינוך בחמישון החלש מהווה כ- 60% מההוצאה לחינוך בחמישון העליון. שיעור ההוצאה לחינוך מתוך סך ההוצאה למשק בית בחמישון החזק נמוך עד כ- 2% משיעור זה ביתר החמישונים. במילים אחרות החלק היחסי של ההוצאה לחינוך נמוך בחמישון החזק בהשוואה ליתר החמישונים. שיעור השינוי בהוצאה לחינוך גבוה יותר בין החמישונים החלשים. השינוי פחת עם העלייה בחמישונים. לצד זה, שיעור השינוי בכל ההוצאות ללא שירותי חינוך הלך ופחת בין כל חמישון לחמישון גבוה יותר. ועלה משמעותית בין שתי החמישונים החזקים ביותר. גידול זה הוא הסיבה לשיעור ההוצאה לחינוך נמוך יותר בחמישון העליון.

שיעור הוצאה לחינוך מסך ההכנסה החודשית נטו של משקי הבית
לפי חמישוני הכנסה (2019)

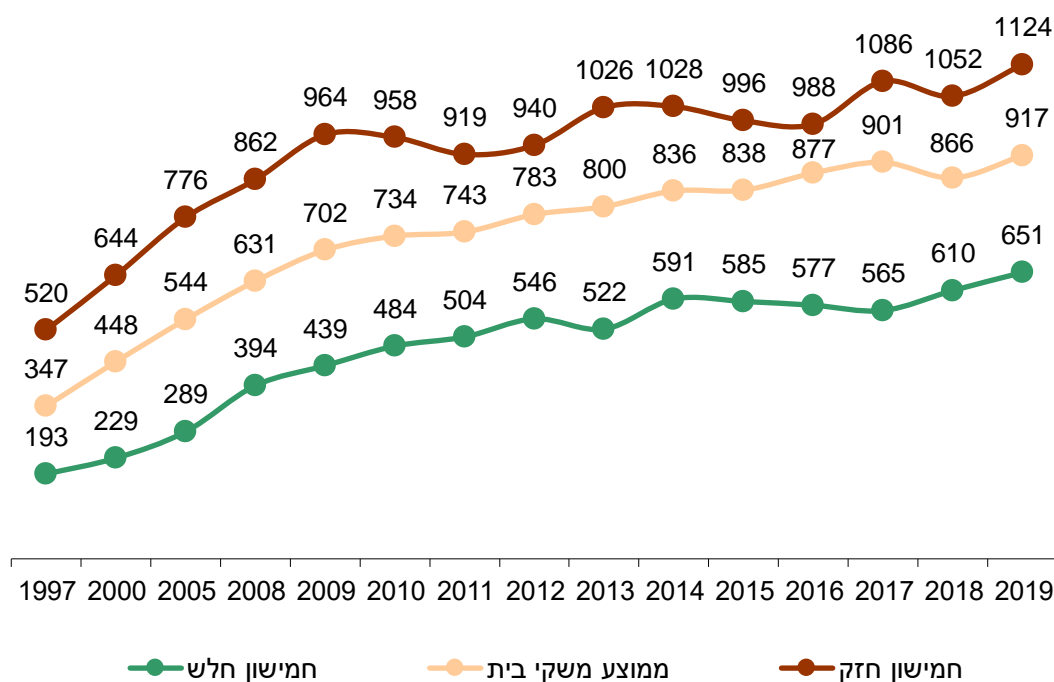

הסכומים על רקע אדום מציינים את ההכנסה החודשית

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון למ"ס וסקר הוצאות משקי הבית 2021 בהתאם לשיטת האמידה החדשה של האוכלוסייה.

ההוצאה החודשית לחינוך בש"ח גדלה עם ההכנסה החודשית הכוללת למשק בית לפי חמישונים. ההוצאה החודשית לחינוך של החמישון החזק שהכנסתו גבוהה הייתה כ- 1,124 ש"ח, 73% גבוה יותר מההוצאה החודשית לחינוך של החמישון החלש. שיעור ההוצאה לחינוך של החמישון החלש מהווה 11.5% מסך כל הכנסתו הממוצעת. שיעור זה גבוה משיעור ההוצאה לחינוך של החמישון החזק, העומד על 3.6%.

ההוצאה החודשית הממוצעת לשירותי חינוך של משקי בית לפי שנים (במחירים שוטפים)

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; פרסומי סקר הכנסות והוצאות משק הבית לפי שנים נבחרות בהתאם לשיטת האמידה החדשה של האוכלוסייה.

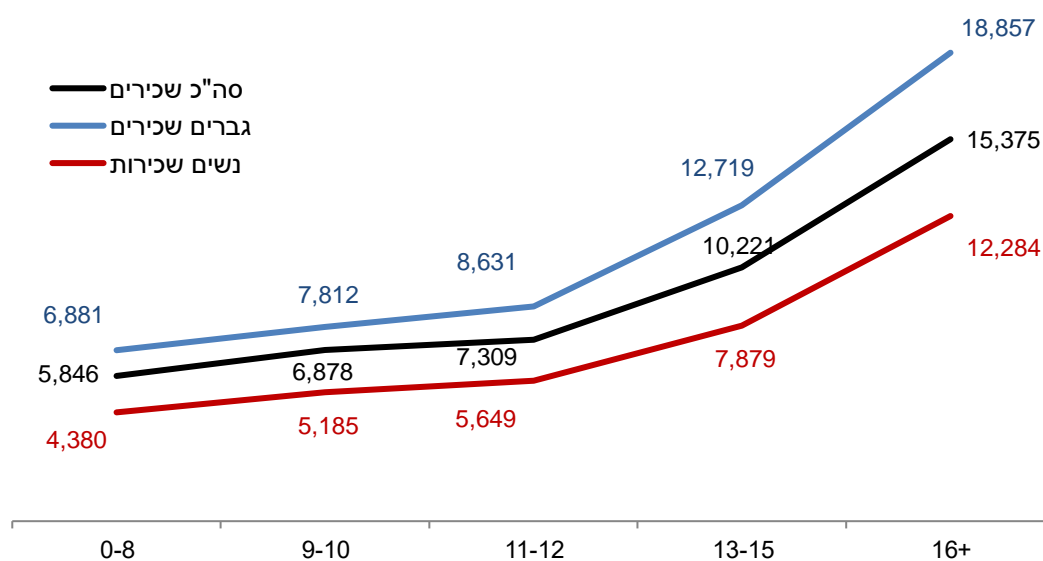
ההוצאה החודשית הממוצעת על שירותי חינוך למשקי בית בשנת 2019 עמדה על 917 ש"ח והיוותה כ- 7% מסך ההוצאה החודשית הכוללת למשק בית כ- 13,059 ₪, בקרב החמישון החזק 8.6% ובקרב החמישון החלש 5%.

החמישון החלש הוציא ב-2019 על שירותי חינוך סכום גבוה רק במעט מההוצאה הנומינלית הממוצעת של החמישון העליון ב-2000. עם זאת, משנת 2005, ההוצאה החודשית לשירותי חינוך בקרב החמישון החזק עלתה ב- 45%, בעוד ההוצאה בקרב החמישון החלש גדלה קרוב לפי 2.25. בבחינת סעיפי ההוצאה שירותי החינוך השונים, ההוצאה הגבוהה ביותר היא על מעונות יום, גנים פרטיים ומשפחתונים (כ- 25% מסך ההוצאה לחינוך)

בשנת 2013, החל יישום רפורמת טרכטנברג בגני הילדים. משרד החינוך סבסד תשלומי הורים, מימן צהרונים וספרי לימוד והגדיל את המלגות. כתוצאה מכך, חלה ירידה בהוצאה הפרטית לחינוך בקרב החמישון העליון עד לשנת 2017 עת החלה התכנית לתקצוב דיפרנציאלי. עם זאת, בקרב חמישון החלש היקף ההוצאה לחינוך (7.9%) עדיין גבוה יותר מהיקף ההוצאה לחינוך בקרב החמישון החזק (5.8%).

בשנת 2019, החמישון החלש הוציא יותר על ספרי לימוד, גני חובה, בית ספר תיכון והשכלה גבוהה. מנגד, החמישון החזק הוציא יותר על מעונות יום וגני ילדים פרטיים, צהרונים, שיעורי עזר לתלמידים, קורסים וחוגים שונים.

הכנסת שכירים ברוטו חודשית לפי מין ושנות לימוד (2018)

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שנתון למ"ס 2020 ו-2021.

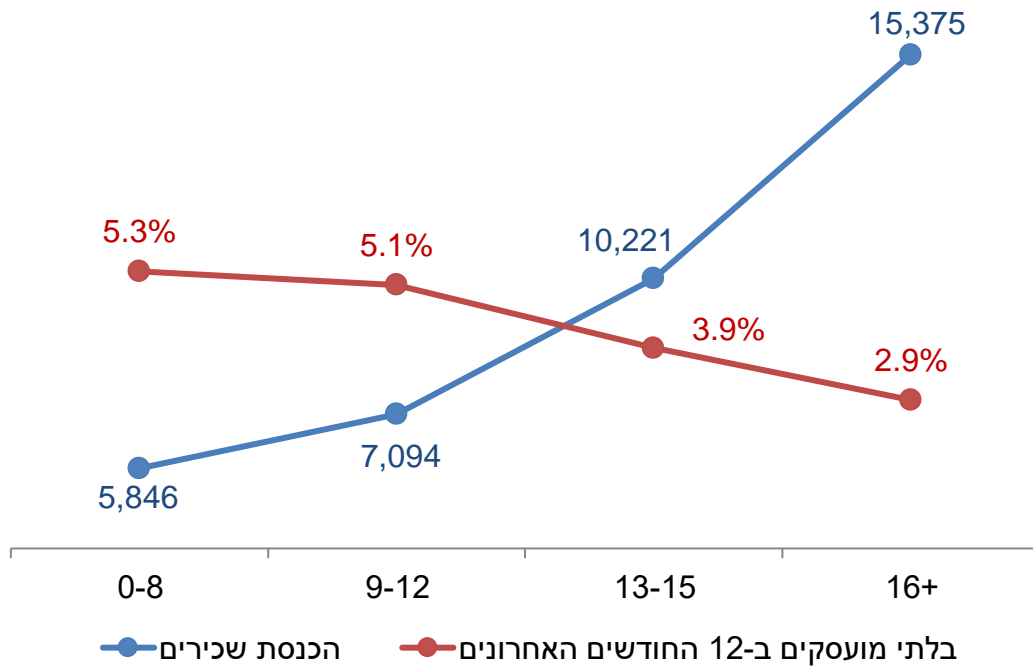
כפי העולה מנתוני הגרף, שכירים משכילים משתכרים יותר, וגברים משתכרים יותר מנשים.

בשנת 2018 ההכנסה החודשית הכוללת של גברים משכילים בעלי 16 שנות לימוד ומעלה הייתה 18,857 ש"ח וגבוהה בכ-53.5% מההכנסה החודשית של נשים בעלי מאפייני השכלה דומים.

הכנסת שכירים בעלי 16 שנות לימוד ומעלה גבוהה פי 2 ויותר מהכנסת בעלי השכלה של 12 שנות לימוד בלבד. שכר הגברים גבוה משכר הנשים בכל קבוצת שכר לפי שנות לימוד. הפער נע בין כ-50.7% בקבוצה 9-10 לכ-61.4% בקבוצה 13-15.

העלייה המשמעותית ביותר בשכר מתחילה עם רכישת השכלה הגבוהה כלומר מ-12 שנות לימוד ומעלה.

**הכנסה חודשית ממוצעת לשכיר במשק ושיעור הבלתי מועסקים מכלל האוכלוסייה
לפי שנות לימוד (2018)**

מקור נתונים: עיבוד מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתוך לוחות 4.83 ו-9.23 שנתון למ"ס 2020 ו-2021.

עם העלייה ברמת ההשכלה שיעור ההכנסה עולה ושיעור האבטלה יורד. שיעור הבלתי מועסקים בעלי השכלה נמוכה 0-8 (שנות לימוד) גבוה כמעט פי 2 מאשר שיעור הבלתי מועסקים בעלי השכלה גבוהה (16 שנות לימוד ומעלה). מנגד, הכנסה החודשית הממוצעת לשכירים בעלי השכלה גבוהה, גבוהה פי 2.6 לעומת הכנסה החודשית הממוצעת של בעלי השכלה נמוכה.